

Artykuł pochodzi z archiwalnych zasobów firmy EKO-KONSULT sp. z o.o. 80-557 Gdańsk,
ul. Narwicka 6.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Korzystanie za zgodą firmy EKO-KONSULT biuro@ekokonsult.pl

Kwartalnik „Problemy Ocen Środowiskowych” wydawany cyklicznie w latach 1998 – 2012, przez EKO-KONSULT był jedynym wydawnictwem w Polsce, poświęconym wyłącznie ocenom środowiskowym planowanych inwestycji oraz strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko. Dla praktyków OOS, ale również dla osób początkujących może nadal stanowić wartościowe źródło wiedzy np. w zakresie prezentowanych case study i przeglądu stosowanych metodyk - w tym kontekście znaczna część artykułów zachowuje sporo aktualności.

Witold Lenart

Andrzej Tyszecki

Petrochemia Płocka przedmiotem oceny oddziaływania na środowisko

Gdyby zamiast tytułowego zakładu przedmiotem oceny był inny obiekt przemysłowy, zapewne zaciekawienie Czytelników by zmalało. Można zaryzykować twierdzenie, że największy kombinat rafineryjno-petrochemiczny jest najpoważniejszym pod względem skali i złożoności oddziaływań środowiskowych zakładem w Polsce. Nie oznacza to, że najbardziej

szkodliwym dla środowiska. Przeprowadzenie jednoznacznej oceny oddziaływań Kombinatu na środowisko jest więc zadaniem bardzo trudnym, może nawet nie do końca możliwym. Przynajmniej tak się wydawało przez wiele lat. Jako przedsiębiorstwo istniejące, wciąż rozbudowywane i modernizowane „Petrochemia Płock” S.A. jest nieustannie analizowana pod kątem oddziaływań środowiskowych. Wykonywane są liczne oceny oddziaływania wielu nowych instalacji. Zgodnie z ustalonym zakresem oceny te obejmują m.in. szereg kwestii dotyczących całego zakładu, gdyż nowe obiekty wpływają na większość elementów technologicznych zakładu. Wspólna jest też dla kombinatu np. gospodarka wodno-ściekowa, energetyczna, odpadowa itp.

Właśnie w trakcie uzgadniania kolejnych decyzji lokalizacyjnych i dyskusowania ocen środowiskowych na posiedzeniach byłej Wojewódzkiej Komisji ds. OOS w Płocku zastanawiano się, czy nie słusniej byłoby sporządzić jedną ogólną ocenę „bazową”, do której dowiązywały by kolejno wykonywane oceny „modernizacyjne”. Procedura taka nie jest co prawda sankcjonowana przepisami, ale też nie jest z nimi sprzeczna. Więcej, ocena bazowa mogłaby być okresowo korygowana i wzbogacana, choćby o elementy związane ze zmianami technologicznymi, nowymi wynikami monitorowania środowiska, zmianami planistycznymi itd. Powyższa myśl uzyskała wsparcie w stanowisku Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, który od wykonania takiej generalnej oceny, uzależnił m.in. warunkowe skreślenie Petrochemii z niesławnej „Listy 80-ciu” trucielei środowiska. Konkretnie, warunkiem skreślenia z „Listy 80-ciu” było wynegocjowanie Ekologicznego Programu Dostosowawczego „Petrochemii Płock” S.A. oraz przeprowadzenie skojarzonej z nim oceny oddziaływania na środowisko. Program i negocjacje z nim związane, jako nowość w sferze zarządzania środowiskowego, prezentuje w tym numerze kwartalnika była dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Płocku - Janina Kawałczewska.

Ocenę przeprowadził „EKO-KONSULT”, korzystając z kilkuletnich doświadczeń w wykonywaniu ocen różnych instalacji rafineryjnych w Płocku (Hydroodsiarczania Wsadu na Kraking Katalityczny, Hydroodsiarczania Gudronu, nowe instalacje destylacji rurowo-wieżowej, inwestycje magazynowo-przesyłowe). Wykorzystano także wyniki wieloletnich prac prowadzonych w strefie oddziaływania Petrochemii przez Mazowieckie Obserwatorium Geograficzne Uniwersytetu Warszawskiego w Murzynowie k. Płocka.

Historia polskiego zarządzania środowiskiem, jak w żadnym innym kraju, to batalia na argumenty „ekologicznej opozycji” z pro-przemysłowym establishmentem. Tworzone licznie w latach 80-tych i wcześniej parki krajobrazowe, uchwalenie przez parlament kategorii przestrzennej Obszarów Zagrożenia Ekologicznego i wreszcie sporządzenie wspomnianej czarnej listy to dowody zwycięstw owej opcji. Dziś niekiedy zastanawiamy się czy forma i

zakres tych posunięć odpowiadały w każdym przypadku rzeczywistemu zagrożeniu ekologicznemu, z całą pewnością jednak te powszechnie znane działania wzmacniały świadomość ekologiczną i przyspieszały działania zmniejszające zagrożenia.

Jednotomowa „*Kompleksowa ocena oddziaływania na środowisko „Petrochemii Płock” S.A. w perspektywie 2000 roku*” musiała być opracowaniem superskondensowanym. Prawie 50 poważnych opracowań i ocen posłużyło do jej przygotowania. Ponadto wykonano kilka specjalnych, oryginalnych ekspertyz i przeprowadzono długie konsultacje z kadrą inżynierską kombinatu. Ukończona w grudniu 1997 r. ocena liczy zaledwie 80 stron, nie ma załączników, za to wielokrotnie powołuje się na zestawioną literaturę.

Ważnym składnikiem oceny była niezależna opinia o równolegle negocjowanym Ekologicznym Programie Dostosowawczym (EPD). Trzeba podkreślić, że wykonujący ocenę mieli poważnego sojusznika w zespole negocjacyjnym. Kilka trudnych kwestii zespół ten uzgodnił z zarządem Petrochemii z korzyścią dla środowiska (np. eliminację zagrożeń akustycznych i hydrogeochemicznych).

Jeszcze istotniejsze okazały się zapisane we wnioskach, poparte wieloma dowodami stwierdzenia, że ostatnie szybkie zmiany wzajemnych relacji kombinat - otoczenie, potwierdzają możliwość niekonfliktowej koegzystencji wielkiego zakładu rafinerijno-petrochemicznego i dużego zespołu miejskiego z cennym przyrodniczo środowiskiem. I to w warunkach polskich przeobrażeń gospodarczo-społecznych. Jeszcze parę lat temu, nikt kto znał płockie realia nie mógł by czegoś takiego napisać. Petrochemia (dawniej Mazowieckie Zakłady Rafinerijne i Petrochemiczne) przez prawie 30 lat zagrażała ekologicznie otoczeniu, a stopień i zakres tego zagrożenia były różnie w różnych latach postrzegane. Trwała cicha konkurencja w wykrywaniu i ukrywaniu oddziaływań przy raczej katastroficznej opinii społecznej. Najpierw zagrożeniem najsilniej postrzeganym były źle oczyszczone ścieki i olejowe plamy na Wiśle, potem w latach 70-tych różnorakie emisje do atmosfery, w tym szczególnie uciążliwe węglowodory, zwłaszcza aromatyczne. Jednocześnie specjaliści podnieśli alarm w kwestii dostawy metali ciężkich do gleby. Cały czas notowano wysoką emisję gazów energetycznych, pochodzących ze spalania zasiarczonego gudronu. Potem wybuchła podziemna bomba - warstwa produktów naftowych pod kombinatem. Zauważono także kłopoty z utylizacją odpadów, zwłaszcza osadów ściekowych. Podnoszono różnorodne aspekty nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Ostatnio odnotowano ponadnormatywne oddziaływanie kombinatu na klimat akustyczny, zwłaszcza nocą.

Cały czas obserwuje się skutki nietrafnej szczegółowej lokalizacji zakładu - po nawietrznej stronie Płocka. Przestrzenna „blokada” miasta z tragiczną sytuacją transportową

w rejonie jedynej przeprawy mostowej w mieście przez Wisłę to w dużym stopniu następstwo 30-letniej obecności Petrochemii.

Jak przedstawia relacje środowisko - kombinat omawiana „Kompleksowa ocena...”?

„...Oddziaływania Kombinatu na otoczenie w najbliższych latach będą nadal znaczące w zakresie emisji niektórych zanieczyszczeń atmosferycznych oraz gospodarowania wodą. Podstawowym problemem pozostanie emisja NO_x, węglowodorów i odorów, a w skali makro - CO₂. Odprowadzane z Petrochemii ścieki, o bardzo znaczącej w skali regionu objętości, nie będą istotnie oddziaływać na jakość odbiornika, jakim jest spiętrzona Wisła, spełniająca funkcję sedymentatora ścieków zrzucanych z 40% powierzchni kraju. Natomiast wypełnianie wzrastających wymagań w stosunku do jakości oczyszczonych w Petrochemii ścieków będzie powodować konieczność ponoszenia znacznych nakładów (na przykład na redukcję azotu amonowego). Jeszcze poważniejszych nakładów będzie wymagać ostateczne rozwiązanie trudnego problemu zanieczyszczenia wód podziemnych i gruntów. Kombinat pozostanie nadal potencjalnym źródłem nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Ustabilizowany system ochrony przyrody i krajobrazu na Mazowszu Płockim obejmuje tereny sąsiadujące z Kombinatem (Dolina Wisły i Skrzy Prawej). Nie dostrzega się zagrożenia tych terenów spowodowanych sąsiedztwem Petrochemii.

Pośredni wpływ Petrochemii na stan środowiska w Polsce, związany z jakością kierowanych na rynek produktów; zwłaszcza paliw - ma dwa aspekty. W interesie środowiska jest utrzymanie wysokiej pozycji Petrochemii na tym rynku. Pozwala to na bezpośrednią kontrolę jakości wyrobów, a także dostosowywanie oferty do zmieniających się potrzeb i wymagań, także ekologicznych. Drugi aspekt to możliwość zmniejszenia zagrożeń środowiska poprzez racjonalną dystrybucję i magazynowanie paliw.

Postępująca w latach 70-tych i 80-tych degradacja środowiska w rejonie Płocka, będąca wynikiem rozbudowy i funkcjonowania Kombinatu została w ostatnich latach zahamowana, a obecnie odnotowuje się odwrócenie niekorzystnego trendu, którego tempo należy ocenić jako wystarczające. Utrzymanie tych pozytywnych tendencji i uzyskanie „trwale” pozytywnej sytuacji umożliwiające bezkonfliktowe funkcjonowanie Kombinatu w najbliższych latach zależeć będzie od spełnienia szeregu warunków zapisanych poniżej:

- *Niezbędne jest wypełnianie wszystkich 27 zadań zapisanych w Ekologicznym Programie Dostosowawczym; program ten ocenia się jako jednoznacznie korzystny ze względu na prognozowane efekty środowiskowe, natomiast przedmiotem oceny nie jest*

odniesienie się do możliwości realizacyjnych (technologicznych, ekonomicznych) tego programu;

- Istotnym warunkiem powodzenia Ekologicznego Programu Dostosowawczego oraz innych przedsięwzięć mających na względzie sanację sytuacji szkodliwej Płockiego Zespołu Miejsko-Przemysłowego, jest ścisła współpraca Kombinatu i władz samorządowych Płocka w dziedzinie gospodarowania przestrzenią i wspólnego podejmowania starań o realizację, ważnych z punktu widzenia ochrony środowiska, inwestycji komunalnych;
- Petrochemia winna przygotować się do wypracowania - na bieżąco aktualizowanych, zasad postępowania w obliczu szybko zmieniających się wymagań ochrony środowiska będących następstwem dostosowywania ustawodawstwa krajowego do ustawodawstwa Wspólnotowego; w tym do negocjowania odpowiednich okresów dostosowawczych do wymogów prawa Wspólnotowego. Do najważniejszych cech prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej, które trzeba uwzględnić należą:
 - duża dynamika rozwojowa oraz szybka zmienność przepisów;
 - podział podmiotów gospodarczych na istniejące, modernizowane i nowe, co wiąże się ze zróżnicowaniem w czasie nakładania obowiązków (np. okresy dostosowawcze);
 - uspołecznienie procesów decyzyjnych, co z wielokrotnia dostępność społeczeństwa do informacji o oddziaływaniach podmiotów gospodarczych na środowisko;
- Zdecydowanemu zwiększeniu musi podlegać działalność informacyjna Petrochemii o szerokim spektrum problemów środowiskowych, skierowana do społeczeństwa, z wyróżnieniem różnych grup lokalnych społeczności, organizacji ekologicznych i społecznych oraz środowisk (np. młodzieży szkół średnich), otwarcie prezentująca bieżące i przyszłe problemy środowiskowe Kombinatu;
- Znowelizowana ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska zawiera upoważnienie do wydania przepisów wykonawczych umożliwiających różnicowanie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza, dla poszczególnych procesów technologicznych i operacji technicznych oraz zapobiegania poważnym awariom przemysłowym. Powinno to być punktem wyjścia do tworzenia „zakładowego” programu dostosowywania się (wyprzedzającego) do zmian wymogów środowiskowych.
- W Petrochemii winno wprowadzić się nowoczesny system rejestrowania zmian stanu środowiska będących rezultatem wdrażania przedsięwzięć modernizacyjnych oraz działań proekologicznych.
- Konieczność ograniczenia ryzyka dużych i średnich awarii mogących drastycznie wpłynąć na stan środowiska i zdrowia ludzi staje się jednym z najważniejszych problemów Petrochemii i jej „otoczenia”. Problem ten będzie wymagać ścisłego współdziałania

Petrochemii z władzami samorządowymi m.in. w dziedzinie planowania przestrzennego, rozwoju układu komunikacyjnego, tras przewozu surowców i produktów.

„Kompleksową ocenę...” winno się wykorzystywać praktycznie w procesie porządkowania relacji Kombinat-środowisko; w tym celu należy:

- po przyjęciu oceny z udziałem przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej - opierać się na jej ustaleniach przy podejmowaniu i uzgadnianiu kolejnych decyzji dotyczących działań i inwestycji modernizacyjnych, zmian profilu produkcyjnego itp., w szczególności ocena powinna być „tłem” odniesienia dla szczegółowych OOS kolejnych zadań inwestycyjnych;*
- w odstępach rocznych oraz po zrealizowaniu poważniejszych przedsięwzięć prośrodowiskowych lub modernizacyjnych dokonywać weryfikacji i aktualizacji „Kompleksowej oceny...” oraz konkretyzacji wniosków i zaleceń w odniesieniu do zamierzonych działań sozotechnicznych; o procesie weryfikowania oceny należy informować społeczeństwo;*
- traktować ocenę jako punkt wyjścia do przeprowadzenia przeglądu (audytu) ekologicznego Kombinat, niezbędnego w procesach przekształceń własnościowych;*
- wykorzystać ocenę do przygotowania się Petrochemii do wprowadzenia nowych obligatoryjnych instrumentów prawa ochrony środowiska szczególnie takich jak: zintegrowane pozwolenia ekologiczne, najlepsze dostępne techniki (BAT) oraz raporty bezpieczeństwa;*
- traktować ocenę jako podstawę do przygotowania polityki w zakresie wdrożenia w Petrochemii systemu zarządzania środowiskowego. ...”*

Sądzić należy, że podobnego charakteru oceny będą powstawać nie tylko z okazji uzgadniania Ekologicznego Programu Dostosowawczego. Jesteśmy zdania, że dokument tego rodzaju pozwoli na usprawnienie wydawania decyzji w sprawach modernizacyjnych, może być utożsamiany z przeglądami ekologicznymi i wreszcie może stać się doskonałym materiałem wypełniającym zobowiązania zakładu i administracji wobec społeczeństwa oczekującego rzetelnej informacji o stanie środowiska.

Dr Witold Lenart,
Uniwersytet Warszawski
Dr inż. Andrzej Tyszecki
„EKO-KONSULT” Gdańsk

